

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 43 ■ שבט תשנ"ז ■ ינואר 1997

יוצא לאור ע"י ועדת האתיקה שליד ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין ■ העורך: עו"ד עמוס נצר
המערכת: דניאל פריש 10, תל-אביב 64731

חברות וחברים,

סיכום הפעילות בשנת 1996

עם סיום השנה האזרחית ראינו לנכון להביא בפניכם את פירוט פעולתה של ועדת האתיקה שליד ועד מחוז תל-אביב.

בשנה שחלפה הוגשו לנו 1,800 תלונות ופניות כנגד עורכי-דין במחוז תל-אביב. במהלך השנה סיימה ועדת האתיקה את הטיפול ב-1,960 תלונות ופניות; הסתיים הטיפול ב-719 תיקים משנים קודמות ו-1,241 תיקים משנת 1996. מבין התיקים שנפתחו ב-1996 הסתיימו 188 בהגשת קובלנות לביה"ד. מבין התיקים שנפתחו בשנים קודמות ושהטיפול בהם הסתיים השנה נפתחו 156 קובלנות.

בנוסף ל-1,960 התיקים שסיימו את הטיפול בהם השבנו ל-565 פניות של חברים בשאלות שבתחום האתיקה המקצועית ("שאליות"). המדובר בגידול משמעותי מאד (כ-30%) ביחס לשנים קודמות.

כפי שציינתי בפניותי הקודמות אליכם, הננו רואים את תפקידנו בראש וראשונה במתן הדרכה לחברים והננו שמחים על כך שחברים המודעים לדילמות אתיות בפניהן

הם ניצבים עושים שימוש באפשרות הפנייה אלינו. אנו מצידנו עושים כמיטב יכולתנו על-מנת ליתן תשובה לשאליות בתוך זמן קצר.

אם נוסיף עוד 157 תיקים בהם טיפלנו ומייננו בוררים במסגרת כלל 27 שבוטל בינתיים, אזי טיפלה ועדת האתיקה במהלך 1996 ב-3,241 פניות ותלונות של חברים ושל הציבור הרחב. אין ספק שהמדובר בנטל עבודה כבד מאוד המונח על כתפי חברי ועדת האתיקה העושים כולם את עבודתם בהתנדבות.

במהלך השנה אף קיימנו לראשונה מזה שנים כנס בענייני אתיקה מקצועית והמשכנו להביא לידיעת החברים באמצעות "עט ואתיקה" החלטות של הועדה בשאלות עקרוניות שעלו בפניה. הנני מודה לחבר עמוס נצר העורך בהתנדבות את גליונות "עט ואתיקה" על עבודתו המבורכת.

אין לי אלא לסיים בהבעת תקווה כי בשנה הקרובה ישמור ציבור עורכי הדין על ערכי אתיקה ראויים. אנו נשתדל לעמוד לצידכם בכל שאלה והדרכה שידרשו.

בברכת חברים,

אלקס הרטמן, עו"ד

יו"ר ועדת האתיקה

השאלה:

התייחסות המוכר מעוררת חשש כי האישור אינו "כשר" וכי פעולה על פיו עלולה לגרום בעתיד נזק לקונה המיוצג אף הוא ע"י אותו משרד עורכי-דין. לפיכך מבקשים עורכי הדין לדעת כיצד לנהוג.

חוות דעת ועדת האתיקה:

1. על עורכי הדין לדווח לקונה אודות האישור השגוי שהומצא להם ע"י המוכר ולבדוק מכלול הנושא בעיריה.

2. אם נושא האישור לא יוסדר בהסכמה בין הצדדים יהא על עורכי הדין להתפטר מהייצוג, שכן נוצר כאן מצב של ניגוד אינטרסים ועל כן לא יכולים עורכי הדין לייצג צד אחד להסכם כנגד רעהו.

3. מעבר לכך; עורך-דין אינו יכול לעשות שימוש באישור שהוא יודע כי אינו "כשר". (16965)

עורך-דין והלקוח ניגוד אינטרסים

דרישת לקוח לשמוש

במסמך שגוי ומהן חובות

עורך הדין במקרה זה

העובדות: 1. משרד עורכי דין ייצג קונה ומוכר בעסקת מכר בית צמוד קרקע ולפי תנאי הסכם המכר חייב המוכר בתשלום היטל ההשבחה.

2. המוכר המציא לעורך הדין אישור בדבר פטור מהיטל השבחה. האישור שגוי על פניו – שכן סיבת הפטור שבהיתר הינה "בנייה רוויה".

3. משפנה עורך הדין למוכר בכדי שיתקן האישור נענה בנוסח "אתה עורך-דין, קבלת אישור, פעל על פיו" – זאת אמר בטון דיבור תקיף.

פסק דין משמעותי ייצוג נתבע (ערב) בהליכי משפט ללא קבלת יפוי כח וגרימת נזק של התדיינות מחודשת בביהמ"ש בגין כך

העובדות שבכתב הקובלנה

1. המתלונן שהינו עורך דין ייצג בנק בתובענה כספית בבית המשפט כנגד חייב וערבים.
2. הנאשם שהינו עורך דין (להלן "הנאשם") הגיש לביהמ"ש בקשת רשות להתגונן בשם החייב ובשם כל הערבים למרות שלא כולם הסמיכו אותו לייצגם וגם לא חתמו לו על יפוי כח.
3. רק בשלב הדיון בבקשת הרשות להתגונן הצהיר הנאשם כי אינו מייצג שני ערבים.
4. הנאשם המשיך להופיע בשם כל הנתבעים שבשם הגיש את בקשת הרשות להתגונן.
5. לאחר שניתן בתיק פסק דין כנגד אחד הנתבעים, שהיה ערב לחייב העיקרי – ושכאמור לא הסמיכו כלל לייצגו – העלה אותו ערב את הטענה כי לא ידע כלל על קיום התובענה ולא הסמיך את הנאשם לייצגו בה. טענתו זו הועלתה במסגרת בקשתו לביטול פסק הדין – בקשה שהוגשה כשלוש שנים לאחר הגשת התובענה המקורית וגרמה לצורך להתחיל בהתדיינות מחדש.

הכרעת הדין

במהלך הדיון הצטמצם האישום לענינו של ערב אחד (להלן "הערבי") אשר לא הסמיך את הנאשם לייצגו ולדבריו אף לא ידע על קיום ההליך – שכן שהה בחו"ל ומששב ארצה הגיש מיד בקשה לביטול פסה"ד.

אין מחלוקת עובדתית בין הצדדים לגבי העובדות נשוא הקובלנה והנאשם אכן הורשע, חרף טיעונו בדבר טעות שאירעה לו וכן טיעונו בדבר קיום תום לב מצידו, כשעיקר הטיעון נסב על רצונו ונסיונו הכן לעזור לחייב העיקרי ולערבים.

ביה"ד קובע כי גם אם היה מוכן לקבל את טיעון תום הלב של הנאשם בדבר העדר כוונה לעבור עבירה, וזאת כשהנאשם מאמין באמונה כנה והגיונית אך מוטעית בקיומו של מצב דברים מסויים – הרי אי המצאות אישור מסירה לערב בתיק ביהמ"ש אמור היה להיות ידוע לנאשם. העובדה שלא בירר ולא ידע על כך פועלת לחובתו ולבטח משמיטה את טענת הנאשם לאמונה הגיונית בטעותו.

ייצוגו של אדם שלא ידע כלל על קיום הליכים נגדו – ולא הסמיך את הנאשם לייצגו, אינו דבר של מה בכך. ביה"ד קיבל את עמדת הנאשם כי פעל מתוך כוונות טובות ובתום לב להגנת האינטרסים

של הערב ושל החייב העיקרי. עם זאת פעולתו של הנאשם היתה בלתי נכונה ומנוגדת להוראות חוק לשכת עוה"ד תשכ"א–1961 – סעיפים 54 סייפא ו-61(1) וכן סעיף 61(3) לחוק הנ"ל המחייבות עו"ד לעזור לבית המשפט לעשות משפט ולפעול באופן ההולם את מקצוע עריכת הדין. במעשיו נכשל הנאשם במילוי הוראות אלו ועל-כן הורשע בעבירה על הוראות הסעיפים הנ"ל.

להכרעת הדין כפי שנכתבה ע"י אב ביה"ד הצטרפה חברת ביה"ד ר. ערן בתוספת הבהרה כדלקמן:

ר. ערן אינה מטילה ספק בכנות ואמונת הנאשם ובתום לבו בכך שכל הערבים ביקשו ממנו לדאוג לייצוגם. יחד עם זאת היה הנאשם ער לחובתו לקבל יפוי כח ישירות מכל אחד מהערבים ועל כן פנה אליהם בכתב והזמינם לסור למשרדו.

משלא נענה ע"י הערב היה צריך להודיע על כך מפורשות לבית המשפט ולצד שכנגד כי איננו מייצג את הערב, דבר שלא נעשה על ידיו – ובסיכומים שהגיש לבית המשפט יצר מצג, אף אם בטעות, כי אכן הוא מייצג את הערב.

האמון שניתן ע"י ביהמ"ש והצבור בעורכי הדין מביא לכך שאין בודקים מעשיו והצהרותיו של עורך הדין בענין ייצוגו של אדם כמעשה שבשגרה. הגנה על אמון זה מחייבת או עוה"ד ליתן הודעה מפורשת, כאשר מצג שנוצר מתברר כבלתי נכון. לא כך פעל הנאשם ועל כן הצטרפה להכרעת הדין.

גזר הדין

גזר הדין שניתן בתיק זה הינו עונש של "אזהרה", וכן הוטלו על הנאשם הוצאות בסך של 500 ש"ח. כמו כן ציווה ביה"ד על פרסום פסק הדין ללא ציון שם הנאשם.

בדי"מ 170/93 בהרכב: עו"ד רפאל לב – אב"ד, עו"ד יוסף סייג, עו"ד רות ערן, בי"כ הקובל: עו"ד ב. אדלשטיין. פס"ד מיום 25.11.96.

חסיון מקצועי כיצד על עורך-דין לנהוג כשרשות ני"ע מבקשת לקבל מידע ומסמכים של הלקוח

העובדות:

א. עורך-דין פנה לוועדת האתיקה ומסר כי הוא מייצג חברה ציבורית שמשרדו היה שותף לכתובת תשקיף שלה ולליווי פעולות הנפקה בבורסה לניירות ערך בתל-אביב.

פעולותיו האמורות כללו התכתבויות מרובות עם החברה, טיוטות רבות שהובילו לבסוף לביצוע ההנפקה לציבור ותכתובות עם הרשויות לרבות רשות ניירות ערך והבורסה.

עורך-דין והלקוח כיצד על עורך-דין לנהוג כשהוגש נגדו כתב אישום בגין בנייה בלתי חוקית בנכס שנרכש באמצעות כנאמן עבור נהנים שאינם מוכנים להיחשף

העובדות:

1. עורך-דין רכש בנאמנות נכס עבור קבוצת נהנים.
2. הרכישה בנאמנות נעשתה מתוך תכלית מפורשת לפיה זהות הנהנים, שלהם קשרים עם גורמים שונים הקשורים לנכס, לא תיחשף.
3. הנהנים ביצעו בנייה בלתי חוקית בנכס ועקב כך הוגש כנגד עורך הדין כתב אישום בגין הבנייה הבלתי חוקית.
4. חלק מהנהנים ביקש שלא להיחשף.
5. אין לעורך-הדין כל זכות או אינטרס בנכס מה עוד שהבנייה הבלתי חוקית בוצעה ללא ידיעתו או שליטתו וכל פעולותיו נעשו במסגרת טיפולו כבא כוחם של הנהנים.

השאלה:

האם לאור חובת עוה"ד כלפי הנהנים מחד ולאור כתב האישום שהוגש כנגדו מאידך, עליו לחשוף את זהות הנהנים בניגוד להוראותיהם?

חוות דעת ועדת האתיקה:

1. ועדת האתיקה סבורה כי לקוח אינו יכול לבצע עבירות פליליות ולהסתתר מאחורי עורך הדין.
2. במקרה הספציפי שהובא ע"י עוה"ד אין המדובר במידע על ביצוע עבירות אותן גילה הלקוח לעורך-דינו במסגרת טיפולו המקצועי אלא בביצוע עבירות מתוך הנחה שהלקוח לא ייחשף כאשר עוה"ד משמש לו כנאמן.
3. נאמנות עורך דין וכללי החסיון אינם חלים לגבי סיוע לעבריינים לבצע עבירות מבלי להיחשף ולכן מותר לעוה"ד לחשוף את זהות לקוחותיו בגדר התגוננותו.
4. בנוסף לאמור לעיל מציעה ועדת האתיקה לעורך-הדין כי יראה ללקוחותיו את חוות הדעת הנוכחית בכדי לאפשר להם לחשוף את עצמם – שאם לא יעשו כן – יהא רשאי עוה"ד, לפחות במסגרת התגוננותו בביהמ"ש, לחשוף זהות מבצעי העבירה.

(17431)

עוד ציין עורך הדין הפונה כי טרם ההנפקה וגם לאחריה ייצג את החברה במשאים ומתנים שונים, בהכנת מסמכים והתכתבויות עם גורמים שלישיים שבחלקם הביאו לחתימת הסכמים שונים וכן טיפל בחלק מענייניה השוטפים של החברה.

ב. לאחרונה זומנו מנהלי החברה, עובדים בכירים בה ואנשים נוספים שהיו בקשר עסקי עימה לחקירה ברשות לניירות ערך בענין טענות שונות שהרשות טענה כנגדם והקשורות בהליכים שנעשו – כדברי הרשות – לאחר פרסום התשקיף ובמסגרת המאמצים להשלימו ולסיים את ההנפקה על פי.

ג. במסגרת החקירה הנ"ל התקבלה במשרדו של עורך הדין הפונה בקשת הרשות לניירות ערך המסתמכת על סעיף 56 א (א) לחוק ניירות הערך התשכ"ח–1968 ושעל פיו התבקש עורך הדין להמציא לרשות מסמכים של החברה וידיעות שבידיו לגביה.

ד. משרד עוה"ד הפונה ייצג עד לאחרונה את מנהלי החברה בהליכי שחרור ממעצר, בהפקדת ערובות ובקיום מגעים עם הרשות וביהמ"ש בכל הכרוך בחקירה ותוצאותיה.

הסוגיות שהועלו ע"י עוה"ד:

1. דעתו אינה נוחה מבקשת רשות ני"ע – שכן התוצאה המסתברת מהוראות סעיף 48 לפק' הראיות – תשל"א–1971 (נוסח חדש) ומהאמור בסעיף 90 לחוק לשכת עורכי הדין תשכ"א–1961 הוא כי המסמכים חסויים ואין הוא רשאי למוסרם.
2. עוה"ד שואל כיצד להשיב לדרישת הרשות לני"ע והאם הוא רשאי לסרב לבקשתה?

חוות דעת ועדת האתיקה:

1. סעיף 56 א (א) לחוק ניירות הערך התשכ"ח – 1968 אינו גובר על הוראת סעיף 90 לחוק לשכת עורכי הדין תשכ"א–1961 אלא דר בכפיפה אחת עמו. אין למסור מידע או מסמכים חסויים לפי סעיף 90 לחוק האמור.
2. אם הרשות לניירות ערך תעמוד על כך כי על עוה"ד להמציא מסמכים שהוא טוען שהינם חסויים, יש צורך לנקוט בהליך הנוהג בין הלשכה לבין משטרת ישראל לגבי תפיסת מסמכים דהיינו: על עוה"ד להכניס המסמכים החסויים למעטפה חתומה, בנוכחות נציג הלשכה לצורך הכרעת בית-המשפט המוסמך – ועד אז תופקד המעטפה בבית-המשפט. בכל מקרה על עוה"ד לעמוד על קיום ההליך כמפורט לעיל ולא להציג המסמכים או המידע ללא החלטה קודמת של בית המשפט.

(16500)

עורך-דין והלקוח המותר והאסור לעורך-דין המתבקש לייצג חברה למתן שרותים משפטיים

העובדות:

1. חברה עוסקת בתחום של מתן ייעוץ ושרותים לכלכליים ומינהלתיים בתחום הבנייה, לרבות נושא אגרות, היטלים ותשלומים שונים המשתלמים לרשויות כחלק מהליך הרישוי והבנייה או לשם קבלת היתר בנייה או כתנאי לו.
2. לקוחות החברה הנ"ל הינם קבלני בנין או אנשים פרטיים הבונים בתים בישראל.
3. שכרה של החברה בכל הנוגע לסוגיית האגרות וההיטלים נקבע כאחוז מסויים מהסכומים המושבים ללקוחותיה מהרשויות.
4. החברה נזקקת לשירותים משפטיים ולביצוע פעולות שנתייחדו לעורך-דין עפ"י חוק לשכת עורכי הדין ועל כן פנתה למשרד עורך הדין הפונה בבקשה לייצגה ולייצג לקוחותיה בפני רשויות שלטוניות, מינהליות ושיפוטיות.

השאלות:

1. האם קיים פגם אתי בהתקשרות מעין זו?
2. האם קיים פגם אתי בקביעה כי שכר טרחת עורך הדין יהיה אחוז מסויים מהסכום אותו תגבה החברה כשכר מלקוחותיה?
3. האם קיים פגם אתי בקביעה כי שכר טרחת עורכי הדין יהיה אחוז מסויים מסכום החזר או הפיצוי שיקבל הלקוח?
4. אם תראה ועדת האתיקה פגם אתי במקרים שנמנו לעיל האם תוכל הועדה לחוות דעתה כיצד יש לנהוג במקרה זה?

חווית דעת ועדת האתיקה:

1. אין פגם בהתקשרות של עורך הדין עם החברה למתן שירותים משפטיים לה, אולם קיים פגם בהתקשרות למתן שירותים משפטיים ללקוחות שהחברה תשדלם לפנות לעורכי דין.
2. הפגם האתי בולט שעה שעורך-דין מתחלק עם החברה בשכר הנגבה מלקוחותיה.
- מצב זה הינו פסול מבחינה אתית ויש בו בכדי לסייע לכאורה לחברה במתן שירותים משפטיים שיוחדו לעורכי-דין.
3. א. במנותק מנסיבות הענין, שבו מצאה הועדה פסול, אין פגם במקרים בהם נקבע "בענין אזרחי" שכר עורך הדין עם הלקוח (ולא עם החברה) לפי אחוז מתוצאות (אך יש לשים לב לסעיף 84(ב) לחוק לשכת עוה"ד).

ב. הפסול במקרה דנן נובע הן מכך שההתקשרות הינה עם החברה בגין לקוחות שיופנו בעתיד לעורכי דין – והן מאחר שעלול להיווצר מצב שבו החברה תציע לציבור מתן שירותים משפטיים באמצעות עורכי הדין.
4. אין באפשרות הועדה, במסגרת זו, לחוות דעה באופן כללי כמבוקש ע"י עורך הדין. (17096)

עורך הדין והלקוח כיצד על עורך-דין לנהוג כשעז מטעם לקוחו מעיד עדות שאינה אמת

העובדות:

1. עורך-דין מייצג לקוח שהינו אחד מבעלי הדין בתביעה אזרחית.
2. במסגרת הדיון שהתקיים בביהמ"ש העיד עד שזומן מטעם הלקוח ובחקירתו הנגדית הציג העד גירסה עובדתית בלתי נכונה שנגעה בעיקרה להכנת העד לעדותו ע"י עוה"ד הפונה ומכאן ידיעת העובדות לאשורן על ידי.
3. יצויין כי בשלב מאוחר יותר של עדות אותו עד חזר בו העד מאמירותיו הבלתי נכונות.

השאלה:

עוה"ד טוען כי במצב דברים זה נוצר קונפליקט בין חובותיו כלפי ביהמ"ש כ"קצין בית המשפט" לבין חובת הנאמנות אותה הוא חב ללקוח ועל כן הוא פונה לוועדה לקבלת חוות דעתה והנחיותיה בנושא.

חווית דעת ועדת האתיקה:

1. ראשית לכל ובעיקרון סבורה הועדה כי אין על עורך דין לסמוך בייצגו את לקוחו על עדויות שקר בידועין.
- עיקרון זה עולה מהפסיקה הקובעת כי הטעייה יכולה להתבצע במחדל ובאי גילוי עובדות.
2. במקרה שצויין ע"י עורך הדין הרי העד בחקירתו הנגדית חזר בו מהדברים שאינם אמת ושאמרם בראשית החקירה – ולפיכך ספק הוא אם על עורך הדין לנקוט בצעד נוסף; מובן מאליו כי בסיכומים שיוגשו ע"י עורך הדין עליו להתבסס על גירסת האמת ולא על גירסת השקר.
3. אם נותרו בדברי העד עובדות בלתי נכונות גם לאחר שחזר בו מדברי השקר, על עוה"ד לשקול המועד בו הוא צריך לגלות העובדות לביהמ"ש. מכל מקום אין להתבסס על עובדות אלה בסיכומים. יש צורך להציג עובדות אמת בסיכומים או קודם לכן. אין צורך להתייחס לכל נקודה צדדית ובלתי רלבנטית בדבריו של העד.

(17389)